

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДААННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 69
(5400)
Аўторак,
11 чэрвеня
2002 года

Абітурыент-2002

І рэжысёры, і псіхолагі...

Беларуская дзяржаўная акадэмія фізічнай культуры сёння прапануе абітурыентам шэраг новых спецыяльнасцей. Да гэтага часу некаторыя з іх існавалі ў якасці спецыялізацый.

Найбольш "багаты" на новыя спецыяльнасці факультэт аздараўленчай фізічнай культуры і турызму. Даволі цікавай і прывабнай для абітурыентаў, магчыма, стане спецыяльнасць "Спартыўная рэжысура", пасля заканчэння якой выпускнікам будзе прысвойвацца кваліфікацыя "выкладчык фізікультуры, рэжысёр спартыўна-масавага мерапрыемства". Першы набор складзе пяць чалавек (на бюджэтнае аддзяленне).

Поруч са спецыяльнасцю "Фізічная рэабілітацыя" (якая існуе больш за 10 гадоў) адкрываецца "Эргатэрапія". Яе асаблівасць - медыцынскі ўхіл. Будучым эргатэрапеўтам давядзецца працаваць з людзьмі, якія маюць пэўныя адхіленні ў фізічным развіцці. Таму тыя восем чалавек, якіх плануецца набраць на бюджэтныя месцы, павінны абавязкова мець базавую медыцынскую адукацыю.

Спецыяльнасць "Менеджмент у спорце і турызме" (таксама факультэт АФК і турызму) падзяляецца на тры накіраванні: менеджмент у спорце, менеджмент у турызме, спартыўны і рэкрэацыйны турызм.

Спартыўна-педагагічны факультэт масавых відаў спорту сёння прапануе спецыяльнасць "Спартыўная псіхалогія" з прысваеннем выпускнікам кваліфікацыі "выкладчык фізікультуры, псіхолаг".

Іна НІКІЦЕНКА.

Перамагаюць эрудыты

Падведзены вынікі першай раённай інтэлектуальнай алімпіяды "Эрудыт-2002", якая праводзілася ў сярэдняй школе №10 Віцебска па рашэнню адміністрацыі Кастрычніцкага раёна Віцебска і райкама ВПСМ. Асаблівасцю алімпіяды стала тое, што ўпершыню на адзіным маладзёжным спаборніцтве такога рангу сустракаліся прадстаўнікі ВНУ, ССНУ, каледжаў, ПТВ, гімназій і школ раёна.

Прычым усе ўдзельнікі былі пастаўлены ў ўзрост аднолькава, а ўмовы і на працягу дзюх гадзін ім трэба было адказаць на 100 тэставых пытанняў, якія былі падарваны па дзесяці раздзелаў ведаў: матэматыцы (алгебры, геаметрыі і інфарматыцы), біялогіі, рускай і беларускай мовах і літаратуры, культуры, агульных ведаў (здоровому ладу жыцця, эканоміцы, чалавеку і грамадству), агульнай эрудыцыі, фізіцы і астраноміі, хіміі. Абмежаванні ўвялі толькі для ВНУ да спабарніцтваў дапусцілі толькі першкурснікаў.

У агульным былі прадстаўлены звары ад дзюх ВНУ, вассы ССНУ і ПТВ, пятаціцца гімназій і школ. Зарэгістравалася 87 эрудытаў. Іх нават прыйшлося падзяліць на чатыры групы. Лік ішоў на кожнае ачко. З

являлім адравам пераможцаў алімпіяды стала вучанца 11 "Б" класа гімназіі №1 Кацярына Шаўчэнка, якая была ўзнагароджана дыпломам і ступені і каштоўным падарункам. Другое месца і адпаведна дыплом II ступені і падарунак дасталіся вучанцы 11 "А" класа гімназіі №3 Кацярына Крайній. Рэпутацыю ВНУ падтрымаў студэнт I курса акадэміі ветэрынарнай медыцыны Дамітрый Шчэмялёў. Ён быў ўзнагароджаны дыпломам III ступені і падарункам.

"Эрудыт-2002" удаўся на славу, у чым вялікая заслуга старшынні аргкамітэта, намесніка кіраўніка адміністрацыі Кастрычніцкага раёна Віцебска П.Лосіна і "гаспадары" алімпіяды дырэктар сярэдняй школы №10 П.М.Лычкоўскага. Цікава, сярэдняя школа №10 да падобных конкурсаў зразумела. У студэнта вучанца сярэдняй школы №10 Яўгенія Давыдкіна стала абсалютнай перамогай міжнароднай алімпіяды па рускай мове ў Маскве.

Магчыма, што наступную алімпіяду "Эрудыт-2003" аргкамітэт зробіць адкрытай - з прыцягненнем прадстаўнікоў іншых аўтарытэтных навучальных устаноў.

Андрэй ГЕРАШЧАНКА.

У школах рэспублікі пачаліся выпускныя экзамены. 79 выпускнікоў віцебскай сярэдняй школы №28 таксама трымаюць гэтымі днямі экзамен на атэстат сталасці.

НА ЗДЫМКУ: рытуецца да адказу вучань 11 "Б" класа Віталей Гаюўскі.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

Прэс-цэнтр
Міністэрства адукацыі паведамляе

Што, дзе, калі?

З 3 па 30 чэрвеня ў Рэспубліканскай галерэі "Прырода і творчасць" Рэспубліканскага экалагічнага цэнтру дзяцей і юнацтва (вул. Макаўска, 8) будзе экспанавана:

• фотавыстава "Родныя прасторы";

• выстава дзіцячага малюнка "Мой свет";

• спрэваздачная выстава студыі "Флора" і салямайнай майстэрні "Білі".

10-17 чэрвеня ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і юнацтва (вул. Макаўска, 8) будзе працаваць рэспубліканская школа юных фермераў.

12 чэрвеня сацыяльныя педагогі навучальных устаноў рэспублікі запрашаюцца ў філіял Нацыянальнага музея "Дом-музей Ваньковічаў" на лекцыйна-канцэрт да 120-годдзя Я.Кулялы і Я.Коласа. Пачатак у 14.00.

12-15 чэрвеня ў Мінскай вобласці праводзіцца рэспубліканскі турыстычны злёт школьнікаў.

16-19 чэрвеня ў Нясвіжы адбудзецца рэспубліканскі спаборніцтва па суднамадэльнаму спорту (II этап). У іх прымуць удзел 75 навучэнцаў не старэй

за 18 год. Адкрыццё спаборніцтваў 17 чэрвеня ў 10.00.

18-20 чэрвеня ў Рэспубліканскім інстытуце інвацыяўных тэхналогій БНТУ адбудзецца навукова-практычная канферэнцыя "Выкарыстанне інфармацыйных рэсурсаў і сеткавых тэхналогій навучання".

18-26 чэрвеня на базе палітэаграфічнага "Макоўска" Лагойскага раёна Мінскай вобласці працуе рэспубліканскі лагер юных біялагаў "Экашкола-2002".

19-24 чэрвеня каманда Беларусі прыме ўдзел у чэмпіянаце Еўропы па спартыўным арыентаванні сярод юнакоў, які адбудзецца ў Польшчы.

21-28 чэрвеня ў Баранавіцкім раёне будзе працаваць рэспубліканскі патрыятычны лагер навучэнцаў.

25-30 чэрвеня Цэнтр мастацкай творчасці навучэнцаў моладзі "Юнацтва" (вул. Фабрычна, 5) праводзіць маладзёжны студэнцкі злёт "Дубрава-2002". У праграме - ролевая гульня на развіццё арганізатарскіх здольнасцей.

27 чэрвеня ў Беларускім рэспубліканскім вучэбным комплексе гімназія-каледж мас-

тацтваў імя І.Ахрэмчыка (вул. Макаўска, 14) пройдзе сумеснае пасаджэнне калегіі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, на якім пройдзе гаворка аб эстаэтычнай адукацыі ўвучэнцаў моладзі. Пачатак у 11.00.

27 чэрвеня ў Цэнтры мастацкай творчасці навучэнцаў моладзі "Юнацтва" адбудзецца выпускны вечар вышэйшага вучылішча электронікі. Пачатак у 17.00.

З 27 чэрвеня па 2 ліпеня на базе Салігорскага гарадскога цэнтру тэхнічнай творчасці навучэнцаў моладзі праводзіцца рэспубліканскі спаборніцтва па авіамадэльнаму спорту. У іх прымуць удзел 150 навучэнцаў не старэй за 18 год. Адкрыццё спаборніцтваў 27 чэрвеня ў 17.00.

З 27 чэрвеня па 5 ліпеня ў спартыўна-аздараўленчым комплексе "Раўбічы" будзе працаваць рэспубліканскі лагер юных экалагаў і лясаводцаў "Экашкола-2002".

З 29 чэрвеня па 6 ліпеня ў Беларускім дзяржаўным універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі пройдзе 5-я міжнародная летняя школа-семінары студэнтаў і аспірантаў "Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі".

У чэрвені Рэспубліканскі інстытут прафесійнай адукацыі праводзіць наступныя курсы павышэння кваліфікацыі:

1. Сацыяльны педагогаў: "Арганізацыя і эфект дзейнасці сацыяльнага педагога".

2. Выкладчыкаў працоўнага навучання (тэхнічнай працы): "Сучасныя тэхналогіі арганізацыі працоўнага навучання ў школе і ВВК".

3. Інжынераў па ахове працы і тэхніцы бяспекі гарадскіх і раённых аддзелаў адукацыі: "Ахова працы і бяспека жыццядзейнасці ў прафесійнай падрыхтоўцы спецыялістаў адукацыі".

4. Выкладчыкаў, метадыстаў, выхавальцаў: "Падрыхтоўка да атэстацыі на вышэйшую катэгорыю".

Дзеці дораць свята

Прыемна адзначыць, што індэўна больш тысячы лепшых студэнтаў ВНУ, назучэнцаў ССНУ, ПТВ, школьнікаў Партызанскага раёна Мінска зрабілі падарунак аддзелу адукацыі раённай адміністрацыі з нагоды 25-годдзя з дня яго заснавання. Арганізавалі і правялі святавы канцэрт у Палацы культуры трактарнага завода.

Сярод гасцей былі прадстаўнікі Міністэрства адукацыі, Мінскага гарадскога камітэта па адукацыі і справах моладзі, намеснікі кіраўнікоў адміністрацыі і начальнікі ўпраўленняў адукацыі іншых раёнаў сталіцы, кіраўнікі ўстаноў адукацыі, выкладчыкі, настаўнікі.

Ужо на прыступках Палаца культуры іх сустракаў аркестр народных інструментаў сяроднаў школы №133, які гучна запрашаў, у тым ліку і жыхароў раёна, завіхаюцца неардыннарным мерапрыемствам.

У фазе разгарнулася выстава дэкаратыўна-прыкладной творчасці, на якой былі прадстаўлены лепшыя работы дашкольнікаў, вучняў школ і гімназій раёна.

На працягу трох гадзін увагу прысутных прыцягвалі да сябе сцэнічныя дзеянні. Паюнацку пафасна і нават рытарычна прагучала пытанне: што зрабілі вы (мы) для свайго школы, інстытута, раёна? Вядома, у кожнага ёсць такі шанс. Напрыклад, праславіў сябе, а значыць, і сваё бацькоў, выхавальцаў, настаўнікаў. Але гэтае будзе магчымым, толькі калі дарослыя навучаць, як дабіцца поспеху.

Надзея СТРАБКОВА.

Кажды дзень, в который вы не пополнили своего образования хотя бы маленьким, но новым для вас куском знания, считайте бесплодно и невозвратно для себя потерянным.

К.Станиславский.

Адказваем чытачу

Чаму ў тэстах па матэматыцы было 27 заданняў?

Прашу не пакінуць мой ліст па-за ўвагай і адказаць на пытанне.

7 красавіка 2002г. было праведзена Цэнтралізаванае тэсціраванне па матэматыцы. На пропуску было ўказана, што абітурыенты павінны выканаць 27 заданняў на працягу 135 хвілін (у 1999, 2000, 2001гг. за гэты час трэба было выканаць толькі 22 заданні). З чым гэта звязана?

Ужо 1 мая мы выкарысталі магчымасць даведацца пра падрыхтоўку вынікі тэстаў праз Інтэрнет. І якім было здзіўленне, калі даведальні, што падвядзенне вынікаў яўлося адносна 22-х, а не 27 заданняў! З якой мэтай былі ўнесены дадатковыя 5 заданняў павышанай складанасці, на выкананне якіх абітурыенты затрацілі каля 25 хвілін?

Акрамя таго, як мы даведальні, у некаторых абітурыентаў на бланках былі толькі 22 заданні!

Напрыклад, з 22 вучняў 11 класа сярэдняй школы №12 Слуцка, што прымылі ўдзел у тэсціраванні, у двух на бланках было ўсяго 22 заданні (Ігар Паўлейчык і Сяргей Календа). Як можна ўсё гэта растлумачыць? Лічу неабходным асвятліць у прэсе гэту праблему.

З павагай Л.А.Вілінская.

Па каментарый да вашага ліста, Людміла Анатольеўна, я звярнулася да в.а. дырэктара Інстытута кантролю ведаў Валентыны Іванавы.

Адразу хацелася б адзначыць, што цэнтралізаванае тэсціраванне - гэта дадатковая адукацыйная паслуга. Выправаць яго вынікі можна і пры паступленні ў ВНУ звычайным шляхам.

Самі тэсты не дапускаюць прамой залежнасці паміж часам, адведзеным на выкананне заданняў, і іх колькасцю. Яны распрацоўваюцца такім чынам, што максімальную іх колькасць

зрабіць практычна немагчыма. Выдатная адзнака, выстаўленая за тэсты, зусім не азначае, што абітурыент правільна адказаў на ўсе пытанні.

Расійскія тэсты па матэматыцы для беларускіх школьнікаў аказаліся дастаткова простымі: для такой страватай па ўзроўню ведаў краіны, як Расія, іх распрацавалі на ўзроўні сярэдняй складанасці. У мінусам годзе значэння колькасці нашых абітурыентаў (10 працэнтаў) паказала высокай вынікі па іх і, зразумела, накіравалася з сертыфікатамі аб ацэнках у ВНУ.

На некаторыя спецыяльнасці пратэндавала нават больш вы-

датнікаў, чым было саміх месцаў.

Згодна з тэставымі тэхналогіямі лепшых паказчыкаў павінны дасягнуць толькі 4-6 працэнтаў абітурыентаў, а не больш. Каб выйсці на такіх лічбы і выявіць самых моцных у ведах, у гэтым годзе было вырашана дадаць да 22 тэставых заданняў яшчэ 5 беларускіх. Але яны не былі больш складанымі, чым расійскія. Галоўнае, каб усе паставілі ў адпаведнасць умовам напісання работы (135 хвілін). А высяка вынікі ў сувязі з ускладненнем тэстаў дадатковымі заданнямі сапраўды можна лічыць высокай, проста іх будзе менш. І атрымаць іх можна не за 100% выкананых заданняў, а за 79 працэнтаў.

Калі б, скажам, павялічыць час для напісання тэстаў да 180 хвілін, дык мы прыйшлі б да тых жа самых дзесяці працэнтаў, некаторыя абітурыенты завяршылі б тэсты раней, пачалося б абмеркаванне, падказкі, спісванне.

Праз Інтэрнет вы маглі даведацца пра вынікі толькі 22 расійскіх заданняў. Усе бланкі тэстаў былі адпаведна падрыхтаваны. З-за няўважлівасці хтосьці мог і не ўбачыць на адваротным баку бланка 5 заданняў, аб якіх мы з вамі гаварылі, і былі ацэнены толькі за зробленыя аб'ём работ. На наступны год плануецца, што ўсе тэсты па матэматыцы будуць айначымі.

Падрыхтавала
Надзея СТРАБКОВА.

Весткі

Вам слова, юныя экалагі!

У Брэсцкім геаграфічным таварыстве прайшла гарадская алімпіада па экалогіі (для старшакласнікаў).

У алімпіядзе ўдзельнічалі 42 аўтары адметных творчых работ на тэму "Я - частка навакольнага асяроддзя", пяцьдзесяць дасла-ных на конкурс. Праграму складалі тэставыя і творчыя заданні. А закончылася ўсё ў форме інтэлектуальнай каманднай гульні.

Пераможцамі алімпіяды сталі вучні сярэдняй школы №17 Брэста.

Такое рашэнне прыняў Мінскі гарвыканкам па ініцыятыве Міністэрства культуры, Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны, адміністрацыі школы. "Мы лічым, што менавіта харавы кірунак музычнай культуры - велікая перспектыва, - кажа завуш школы Рэгіна Браніславаўна Яцкевіч. - Рыгор Шырма акцывуна складаў нацыянальны харавы рэпертуар, стаў ля вытокаў акадэмічнай харавой культуры Беларусі. І нам трэба гэтыя традыцыі вывучаць і паглыбляць. Менавіта навука харавых спеваў - цудоўная аснова для ўсіх, хто жадае займацца любой музычнай дзейнасцю. Да таго ж, такі занятак дае магчымасць развівацца незалежна ад фінансавых праблем. Гэта датычыцца набыцця музычных інструментаў, з чым цяпер часта даводзіцца сутыкацца".

Школе сёлета будзе 32 гады. Харавы кірунак - пры-

слоў прагучала ў адрас студэнтаў Ліды Таболіч, Аксаны Жук, Наталлі Уласавой, Наталлі Кныш, Юлі Івановай, Юлі Ставер і інш.

Анатоль ХАРЛАМАЎ.

Цяпер у школы ёсць імя

Днямі дзіцячай музычнай школе №8 Мінска прысвоена імя стваральніка Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы рэспублікі, вядомага беларускага дырыжора, фалькларыста Рыгора Раманаўскага Шырмы.

Такое рашэнне прыняў Мінскі гарвыканкам па ініцыятыве Міністэрства культуры, Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны, адміністрацыі школы. "Мы лічым, што менавіта харавы кірунак музычнай культуры - велікая перспектыва, - кажа завуш школы Рэгіна Браніславаўна Яцкевіч. - Рыгор Шырма акцывуна складаў нацыянальны харавы рэпертуар, стаў ля вытокаў акадэмічнай харавой культуры Беларусі. І нам трэба гэтыя традыцыі вывучаць і паглыбляць. Менавіта навука харавых спеваў - цудоўная аснова для ўсіх, хто жадае займацца любой музычнай дзейнасцю. Да таго ж, такі занятак дае магчымасць развівацца незалежна ад фінансавых праблем. Гэта датычыцца набыцця музычных інструментаў, з чым цяпер часта даводзіцца сутыкацца".

Школе сёлета будзе 32 гады. Харавы кірунак - пры-

ярытэны ў яе рабоце. На яго тут ускладаецца шмат надзей. Няхай слаўнае імя "пленнага" Рыгора Шырмы дапаможа ім здзейсніцца.

Вольга ЗАЙЧКА.

Адраджаецца "Зарніца"

Цікава прайшлі гульні "Зарніца" і "Арляны" ў Маскоўскім раёне Мінска.

Трыццаць сем каманд, якія прынялі ўдзел у гульнях, прадстаўлялі ўсе школы раёна. Для паранання: у мінусам годзе ў падобных спаборніцтвах выступала трыццаць адна каманда, а ў пазамінулым - пятнаццаць.

Хлапчучкі і дзяўчынкі спаборнічалі ва ўстаноўцы палаткі, пераадоленні паласы перашкод, падцягванні, адшканы... Савет Беларускага Маскоўскага раёна арганізаваў для ўдзельнікаў "Зарніцы" і "Арляны" стральбу з пневматычнай вінтоўкі.

Ва ўпарты барацьбе пераможцамі ў "Зарніцы" сталі каманды 208-й, 145-й і 215-й сярэдніх школ, у "Арляны" - 209-й, 3-й сярэдніх школ, а таксама ліцэя №1. Усім ім былі ўручаны дыпломы і прызы.

Пасля выступленняў ўдзельнікі спаборніцтваў змаглі пакаштаваць сапраўднай салдацкай кашы, прыгатаванай у палявой кухні.

Святлана МАКАРАВА.

РУП "Прогресс" изготавливает:

- регулируемую, аудиторную, столовую школьную мебель, компьютерные столы, тележки платформенные, тачки, контейнеры, металлоконструкции под заказ. Шьем спецодежду под заказ.

Факс 286-19-62, тел. 254-20-08.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на другое паўгоддзе 2002 года. Падпіска на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".

НАСТАЎНІЦКАЯ — выданне асветнікаў Рэспублікі Беларусь

Падпісны кошт на паўгоддзе для індывідуальных падпісчыкаў — 13200 рублёў; на квартал — 6600 рублёў; на месяц — 2200 рублёў. Па ведамаснай падпісцы: на паўгоддзе — 27000 рублёў; на квартал — 13500 рублёў; на месяц — 4500 рублёў.

Паміж пустак, балот

нараджыўся нацыянальны сад з характэрнымі асаблівасцямі розных рэгіёнаў Беларусі

Яго стваральнікамі сталі школьнікі - удзельнікі I Рэспубліканскага конкурсу экалагічных праектаў ландшафтнай архітэктуры "Захаваем планету жывой і зялёнай"

Архетып

Калі гаварыць філасофія тэрмінамі, то сад, здавалася б, досыць цяжка аднесці да беларускіх архетыпаў. Гэта нібыта яскрава пацвярджае наша літаратура сваёй вобразнасцю: скрозь пусткі, балоты,

Але на кургане, як вядома, "лет назад таму сотня ці болей, белы хорам стаў..."
Вакол хорама абавязкова мусіў быць Сад.

Конкурс

27-28 мая ў Рэспубліканскім экалагіч-

канскага экалагічнага цэнтры фрагменты ўласных нацыянальных "куткоў" з характэрнымі рэгіянальнымі асаблівасцямі. Натуральна, што і расліны (па ўмовах конкурсу кампазіцыя павінна была ўключаць у сабе хваёвыя і лісцевыя кустовыя, пакаёвыя, кветкава-декаратыўныя расліны, прычым не менш за 30 працэнтаў з іх мусілі складаць шматгадовыя культуры), і малыя архітэктурныя формы (кераміка, лозапляценне і да т.п.) дзеці павінны былі прынесці ў сталіцу самі.

Кампазіцыі вучняў ацэньвалі кампэтэнтнае журы (навуковыя супрацоўнікі Цэнтральнага батанічнага сада НАН РБ) па шэрагу крытэрыяў: сумяшчальнасці раслін, перапынутасці іх пвіцення, эксперыментальнасці кампазіцыі, яе мастацкасці, адпаведнасці мастацкай ідэі яе літаратурнай ідэі (увабслення ў паэтычны назва работ) і г.д.

Паводле гэтых патрабаванняў і вызначаліся пераможцы: 3-е месца - каманда гарадскога экалагічна-навуковага цэнтры дзяцей і моладзі горада Брэста (кампазіцыя "Мой родны кут"), 2-е месца - каманда экалагічнага цэнтры абласнога аб'яднання па пазашкольнай рабоце горада Віцебска (кампазіцыя "Куткоў Прыдзвіння") і 1-е месца - каманда экалагічнага цэнтры дзяцей і моладзі горада Ліды (кампазіцыя "І тэ, забывшыся, рука цяжкая радзімы вяселька...").

Спецыяльнымі прызамі былі ўзнагароджаны і аднаго аднаго Брэсцкай вобласці (Брэст, Кобрын, Белалазёрск, Баранавічы) і каманда Рэспубліканскага экалагічнага цэнтры дзяцей і моладзі.

Застаецца дадаць, што гэты конкурс праводзіўся ўпершыню, прычым не толькі ў Беларусі, але і наогул ва ўсёй Еўропе. І цяпер, калі ён скончыўся, ягоныя арганізатары спадзяюцца, што фрагменты нацыянальных "куткоў", якія стварылі за два дні школьнікі, стануць добрым прыкладам для пераймання і наглядным жывым дапаможнікам для навуцальна-выхаваўчай работы не аднаго пакалення натуралістаў.

Ласіпед, - падзялялася Лідзія Паўлаўна сваімі ўражаннямі. - Такія паводзіны і ўяўленні немцаў (напоўна, ужо на падсвядомым узроўні) - вынік той агромністай інфармацыйнай плыні, якая абрываецца на іх штодня ў выглядзе розных заклікаў, плакатаў, экалагічных выданняў, сацыяльнай рэкламы па тэле і г.д. Усё гэта, вядома ж, выдатна, але, як мне падалося, ім не хапае галоўнага - акурата таго, што ў вялікім патэнцыяле ёсць у нас, а менавіта: нашай стараннасці, нашых прапоўняў навыкаў, нашай, у рэшце рэшт, сцісласці і неперабортнасці.

Падчас той паездкі ў Германію мы пабачылі не адну нямецкую школу. Мы былі проста ўражаны: Божа мой, на прышкольным участку растуць два кабачкі і нейкія тры кволенія кветкі - і на гэты яны ўжо моляцца! Больш за тое: урад Германіі гатовы выдзяліць любой нямецкай школе 5000 еўра - толькі каб на тэрыторыі школы з'явіўся хаця б невялікі садовы-паркавы кутчак з элементамі даўняй і з якой жа неахвотай бяруцца за гэты школьнікі ўражанне такое, што яны наогул баяцца там усялякай дзіцячай працы...

Каб жа нам а нашым імпатэды і іх фінансавым магчымасцям і тэхналогіям...

У адказ на гэта ад Германіі, у нас, у прыватнасці ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і моладзі, дзіцячай працы не баяцца. Іншая справа - як зацікавіць дзяцей, каб іхняя праца прыносіла ім задавальненне і карысць, а не была прымушовай?

- Рэч у тым, што сёння мы вырашылі ў корані перагледзець падыходы да арганізацыі працы дзяцей на вучэбна-вспольных участках або, як мы цяпер іх называем, экалагічна-біялагічных комплексах, - патлумачыла Лідзія Паўлаўна. - Пад'ездзішы па нашых школах, пабачышы, як практычна наладжана праца вучняў, мы зразумім, што дзеці не хочучы прыкладам для пераймання і наглядным жывым дапаможнікам для навуцальна-выхаваўчай работы не аднаго пакалення натуралістаў.

Ўдзейнічае прырода на фарміраванне чалавечых пачуццяў.

Гэта спакваля і нарэалізавалася ў нас ідэя новай праграмы для пазашкольных устаноў экалагічна-біялагічнага профілю, над якой мы цяпер працуем. Галоўная задача яе, калі гаварыць спроста, - на аснове нашых нацыянальных традыцый рабіць нешта новае згодна з сучаснымі патрабаваннямі. Конкурс "Захаваем планету жывой і зялёнай" - адзін з першых крокаў па практычнай рэалізацыі гэтай праграмы. І той сад, які пакадаў конкурсантаў, можа быць сведчаннем таго, што такі нацыянальны кутчак - справа самая што ні ёсць рэальная. Асабліва для пазашкольных устаноў.

Сад уяўленняў

Ёсць яшчэ адзін вельмі істотны момант, які вылучае новаствораны нацыянальны сад ў Рэспубліканскім экалагічным цэнтры сярод традыцыйных вучэбна-вспольных прышкольных участкаў. Гэта - момант індывідуальных фантазій і ўяўленняў яго стваральнікаў.

Аглядаючы напрыканцы конкурсу новаствораны "шэдэўры" (а менавіта такім быў дэвіз конкурсу: "Тварыць сваімі рукамі, ствараючы са звычайных раслін і прадметаў сапраўдныя шэдэўры"), я нават не мог уявіць, што гэта насамрэч калектыўная праца мюста дзіцячых рук - настолькі арыгінальнымі, сапраўды ўнікальнымі атрымаліся ландшафтныя кампазіцыі вучняў. І здавалася проста нерэальнай прывычка традыцыйнай карцінка: пад наглядом настаўніка дзеці копаюцца ў грядках і "добраўпарадкоўваюць" тэрыторыю...

Аднак жа, як ні дзіўна, - я ж бачыў сам гэты на свае вочы! - усё было гэтак жа. Амаляў гэтак жа. Дзеці завыхаліся ў грядках. Пад наглядом настаўніка. Толькі не "добраўпарадкоўваючы", а СТВАРАЮЧЫ сваю тэрыторыю - тэрыторыю добра, прыгажосці, індывідуальных уяўленняў і летуценняў... Тэрыторыю...

У сваёй дзейнасці яны круцілі наступныя прынтцыпы: 1) фундаментальна-трансфармацыйна-вучэбна-вспольна-эканамічна-прынтцып, у якім вырашаны праблемы ігнароўчы сувязі паміж мясцовым, нацыянальным і глабальнымі ўзроўнямі; 2) дыялог - урад, прыватны сектар, рэлігійныя групы, міжнародныя арганізацыі, навукова-тэхнічныя таварыства "Фонд новых тэхналогій" і асобныя грамадзяне становяцца партнёрамі; 3) аб'яднанне экалагічна-біялагічна-эканамічна-прынтцып.

З 1995 года Міжнародны Язёны Крыж супрацоўнічае з Беларуссю. На Беларусі ў гэты час ствараецца навукова-тэхнічнае таварыства "Фонд новых тэхналогій" на аснове грамадзянска-прадпрымства "Урачы-дэзін" (1998). У 1999 годзе яно ператварылася ў грамадскую арганізацыю Беларускі Язёны Крыж.

Прычыны ўсіх экалагічных праблем Беларусі, лічыць супрацоўнік Беларускага Язёны Крыж, каранічныя ў неадпаведнасці з экалагічнымі патрабаваннямі чалавечай культуры. Не так жа на Захадзе: дзяржава аб'яўляе кампанію, да якой па іерархіі падключваюцца міністэрствы, нацыянальныя ўрадавыя і няўрадавыя арганізацыі.

У нас наадварот, апошня часам катэгарычна адмаўляюцца супрацоўнікі з урадам. І там меншая эфектыўнасць задуманых акцый. Спецыялісты лічаць, што масавы экалагічны рух проста немагчымы. І сярод шэрагу прычын называюцца слабыя прававая база рэспублікі. Дык як быць з экалогіяй? Бясконца змагацца са смеццем на вуліцах, забруджваннем рэк? Гэта традыцыйны падыход. Пра яго вельмі нават дэду. У школах у адказ на заданне намалюваць пла-

аднолькава раўнапраўнымі і жывымі насельніцтвамі якой рабіліся нарцызы і прымулкі, флэксцы і астры, камяні і стылізаваны калодзежы...

Наперадзе яшчэ - цэлае лета.

Сад уяўленняў адкрыты для ўсіх летуценнікаў.

Мікола ЧЭМЕР.

НА ЗДЫМКАХ: незабытыя моманты стварэння нацыянальнага саду.

Фота

Юрыя БОНДАРАВА.

"Экастоп"

У рамках I рэспубліканскага конкурсу экалагічных праектаў ландшафтнай архітэктуры "Захаваем планету жывой і зялёнай" адбылася прэм'ерная пастаноўка спектакля "Бедалага" вучнёўскага экалагічнага тэатра "Экастоп".

Тэатральная студыя і тэатр "Экастоп" працуюць пры Рэспубліканскім экалагічным цэнтры дзяцей і моладзі, з усіх кіл намагаюцца вырастаць ад машыны і дарослых, каб тыя не пачалі ставіць над ёй доследы. Вядома ж, пастаўлены перад фатальным выбарам і самі героі: па дасягненні пэўнага ўзросту ў мозг дзіцяці будучы камп'ютэр мусіць уключыць сваю праграму, адноўную здатнасць усё натуральнае чалавечы і творчыя пачуццёвыя, генетычна закладзеныя ў жыццё арганізму. Балазе, па законах "аптымістычнай трагедыі", дэб'ют перамагае над злом, і Жывое з вялікай лятары ў рэшце рэшт вырашае само сабой лёс.

Я сказала мне рэжысёр тэатра Вялічана Праўдзіна (дарчы, студэнтка факультэта тэатральнага жыцця ЕДАН, па ўроцэсе яна не наміта адравацца ад самых акцёраў), у студыі сабраліся акурат тыя дзеці, якія падтрымліваюць адчуванне прыроды ў сваёй душы. Можна толькі здзіўляцца іх стаўцай выканавы ролю пас-

лукмяных марыянетак у руках бяздушных лялькаводаў. Бедалага - гэта завуць апошняю жывёлку на планеце, якую дзеці, героі спектакля, з усіх кіл намагаюцца вырастаць ад машыны і дарослых, каб тыя не пачалі ставіць над ёй доследы. Вядома ж, пастаўлены перад фатальным выбарам і самі героі: па дасягненні пэўнага ўзросту ў мозг дзіцяці будучы камп'ютэр мусіць уключыць сваю праграму, адноўную здатнасць усё натуральнае чалавечы і творчыя пачуццёвыя, генетычна закладзеныя ў жыццё арганізму. Балазе, па законах "аптымістычнай трагедыі", дэб'ют перамагае над злом, і Жывое з вялікай лятары ў рэшце рэшт вырашае само сабой лёс.

Я сказала мне рэжысёр тэатра Вялічана Праўдзіна (дарчы, студэнтка факультэта тэатральнага жыцця ЕДАН, па ўроцэсе яна не наміта адравацца ад самых акцёраў), у студыі сабраліся акурат тыя дзеці, якія падтрымліваюць адчуванне прыроды ў сваёй душы. Можна толькі здзіўляцца іх стаўцай выканавы ролю пас-

хапае не толькі на заняткі ў загаражных агульнаадукацыйных праграмах сярэдніх школаў, але і на тое, каб кожны выхадны рэгулярна наведваў у Рэспубліканскім экалагічным цэнтры спаткач дзіцячых тэатраў, якіх вельмі шмат і раслінных яго жытлоў, а потым заўважылі і экалагічна ўласна душы, то бок, тэатральнай мастацкай творчасці.

Сапраўды, выхаванцы Рэспубліканскага экалагічнага цэнтры жывуць дружнай творчай сям'яй, і многія з узаўмысна "Экастопа" наведваюць не толькі тэатральную студыю, але і іншыя гурткі цэнтры. У гэтым, магчыма, і затоены ўвесь сэнс. Калі пра пачатак тэатра "Экастоп" па аналогіі са знаёмым выхаваннем яшчэ можна спрачацца: ці гэта тая самая славацкая вешалка, ці гэта жыццёвая "падушчатка" тэатральна-экалагічнага цэнтры, ці яшчэ што іншае, - дык канчатковым прыпыткам "стопам" усё творчых шуканняў юных тэатралаў-экалагаў з "Экастопа", безумоўна, была і застаецца светлая ідэя тварэння добра і прыгажосці, бескарэспавідай любові да прыроды і чалавека.

Мікола ЧЭМЕР.

НА ЗДЫМКАХ: выступаве тэатра "Экастоп".

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Каб не дыхаць забруджаным паветрам - прасцей яго не забруджваць

Міжнародны Язёны Крыж заснаваны Міхайлам Гарбачовым у 1993 годзе. Гэта няўрадавая арганізацыя, мэта якой - гарманізаваць стасункі паміж людзьмі і навакольнай асяроддзем для дасягнення ўстойлівай развіцця грамадства. Работа вядзецца ў рамках трых праграм, агульная задача якіх - узначальваць каліштоўнасць людзей: патрабаванне ад іх, каб яны не былі асяродкам супрацьпаступнасці, эфектыўнае выкарыстанне рэсурсаў і энергіі, экалагічнае наступства войнаў, экалагічная адукацыя. Ініцыятыва праграм выступаюць Міжнародны Язёны Крыж у Жэневе і нацыянальныя арганізацыі. У сваёй дзейнасці яны круцілі наступныя прынтцыпы: 1) фундаментальна-трансфармацыйна-вучэбна-вспольна-эканамічна-прынтцып, у якім вырашаны праблемы ігнароўчы сувязі паміж мясцовым, нацыянальным і глабальнымі ўзроўнямі; 2) дыялог - урад, прыватны сектар, рэлігійныя групы, міжнародныя арганізацыі, навукова-тэхнічныя таварыства "Фонд новых тэхналогій" і асобныя грамадзяне становяцца партнёрамі; 3) аб'яднанне экалагічна-біялагічна-эканамічна-прынтцып.

кат да даты трагедыі на Чарнобыльскай АЭС з'яўляюцца чарныя з дымамі, які засланяе сонца, чорныя сажалкі. Побач заводы і над імі частае неба, значыць, фільтр чыстае...

Арганізацыя працуе не на вынік, а на прычыну. Трэба змяніць стаўленне людзей да праблемы. Першы з пералічаных прынтцыпаў Міжнароднага Язёны Крыж прысвядзіцца ў дзеянне.

У Беларусі рэалізоўваецца медыка-сацыяльная праграма. Медыцынская частка ўключае лабараторнае і клінічнае абследаванне дзяцей у забруджаных радыёнуклідамі раёнах, індывідуальную дыягностыку, рэкамендацыі па прафілактыцы і лячэнні. Гэта - Наваградскі, Жыткавіцкі, Брэсцкія раёны. Сацыяльная праграма абавязваецца на адукацыю.

У снежні мінулага года прайшоў другі адкрыты экалагічны турнір школьнікаў Беларусі. Многія з тых, хто ўдзельнічаў у ім, упершыню прыехалі ў сталіцу, апраўдавае выхаванне, і ніякай ўзровень работ не даўгаўдаваў да міжнародных стандартаў. Не ў гэтым адукацыя - аздараўленчы летнік. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа для 35 дзіцяў была арганізавана ў пасёлку Сойкі. Каб трапіць у гэты летнік, неабходна даказаць сваё жаданне да праблем экалогіі. Ствараюцца мясцовыя маладзёжныя групы дзіцяў - падлеткі і студэнты, якія бяруць на сябе ролю ініцыятараў шматлікіх мерапрыемстваў у час турыстычных летуў, у адукацыйна-аздараўленчых летніках. У 1999 годзе школа

Наш кут сатыры і гумару

Уладзімір НОВІК

Стылізацыя ў мажоры

Аптымістычная псеўдароспач

І стужка дзень, бы памінальны звон,
Ні грошай, ні каханні і ні хаты.
Зламаны стол, пабіты тэлефон,
І ложаў у пакоі інтэрната,
...І пхнуцца ад сяжка і да сяжка,
І чуць, як сэрца ў грудзях нямеюць...

Аляксей Белы. Аблога

Як воўка аблажылі кругляя сяжкамі...
Знялі з трамвая - не было білета.
Я жалюся каханай: ў сэрцы камень.
Паслухала - і выгнала кабета.
Я стухнуў. Пхнуся.

Памінальны звон.
У інтэрнаце камедант ў пакоі.
- Зламаны стол, пабіты тэлефон.
Бы ў свінуху...
Ну што гэта такое?

Паслухай дзядзьку: як мага на вёску
Кіруй, Мікола, заўтра - і без адкладу.
На сенажаці пагуляеш з коскай -
На ростань, хлопца,

дам табе парад:

Здабудзеш хлеб, вядома, і да хлеба.
У твае гады - касіць адно касіць.
Цяпер там рай.

Буслы кружыліся ў небе,
Да рук сінічка стрымгалі лясцы...

На кірмашы посуду

У гасцяў убачыў вазу -
Звон на сто рублёў.

Мікола Малаўка.

На кірмаш, дзе посуд з гліны
У хаду патрапіў раз.
Слых, душы і зрок арліны
Так адвёў.
Пра гэта скаж.

Цуд-гаршчок стаіць вялізны -
Я ў яго таўчэць.
На рублёўку ён прыблізна
Распачаў звінец

Зграбны збан і паліваны,
Як тут не купляць?
Грукнуў у бок яго гліняны -

Звон на паўрубля
Бразнуў цхенька ў міску -
Толькі чуць чуваць.
Загула мне міска нізка
На рублёў мо пяць.

Далікатна вазу ў рукі
Узяў.
Неўпрыкметку стук -
І, паверыце, а ні гуку...
Бачна - рэч бы з рук.

Спахмурнелы кажа ціха
Жонцы так ганчар:
- Пакупнік з выключным слыхам:
Уцаніў тавар...

Хадзем на дзялку

Рачулка,
Рэчка-бруя
Над ёю строма-круча.
На кручы - вогнішча і...
...Дрыжыць язычніцкі агонь...

Яўген ХВАЛЕЙ.

Гляджу ў язычніцкі агонь,
Палю, канечне, цыгарэту.
- Палст, чаго сядзіш, чаго? -
Пытаюцца кабеты.

Надумаў, бач, калі ракі
Набрацца гэтага... натхнення.
Хадзем на дзялку. Буркі
Палоць паможаць, Жэня!

Палічы вароны

Хтосьці лічыць золата, манеты,
А хтосьці - зоры.

Аля КАНАПЕЛЬКА.

Адшукала цуд, а не работу -
У завае, прыцеми і слоту
Узялася зоры палічыць.

Прынясла статыстыкам рахункі:
- Калі ласка, мілыя мужчыны,
Вывярайце. І, прашу, не клічы.

Ды адзін у вочы рэжа гэтак:
- Ты паслухай, мілая кабета,
За работу годную вазьміся.
І заўважыў ментарскім ён тонам:
- Не халата ў Мінску шчэ вароны
Палічыць...
А, словам, схаманіся.

Васіль НАЙДЗІН

Аўтарытэтны гумар

Аўтар Перчык, не дужа
малады, але яшчэ і не стары
гумарыст, а можа, і будучы
сатырык, не здаваўся.

Рэдактар таксама стаў
на сваім.

Размова працягвалася.
- Не ведаю, што і
рабіць з вамі. Дайце сюды
рукапіс... Калі б яшчэ не гу-
мар, можа б, гадоў праз
дзiesięць і выйшла б кніжка.

- Дык у мяне ж смешна
напісана! Вось тут... І тут.
Рагатаць хочацца. Таму і
прышоў я ў выдавецтва.

- Гэта вам здаецца, што
смешна. А пачнеш чытаць,
на сон цягне. Учора над ру-
капісам адного гумарыста
тры разы крог...

- Над майм спаць не бу-
дзецца. Суседу чытай, дык той
ледзь не памёр са смеху.

- Тым больш нельга вы-
даваць вашу кніжку. Хто-не-
будзь зойдзеца і - будзь
здараў! - лыжы ўбок... А нам
адказвай. Я ў вас даўно
раў: барыцеся за сур'ёзныя
рэчы. Апаўданае напішы-
це. Дайце, напрыклад,
Можна, тады і прапінем.

- На гумар цягне...
- Нешта вас туды ўсіх па-
цягнула. Бачыце, колькі ру-
капісаў у шафе. І ў гэтым
стагоддзі! Наўрад ці
ўправіліся. Тэрміны гумары-
стам ужо трэба! Дарэчы,
ваш рукапіс пакладзем сю-
ды. Пад шыльду "2020 год".

- Можна б, спачатку пачы-
талі?

- Дажыў - прачытаю. А
цяпер, таварышы аўтар Пер-
чык, няма часу... Ды ад-
пусціце мае рукі!

А далёка не трэба
класі... Смешна ж напіса-
на! Сусед вунь ледзь не па-
мер, Жонка, цешча і дзеці
ад смеху лопаліся...

- Адзіліце, кажу, ад мя-
не! Не перашкаджайце пра-
цаваць.

- Гадкоў бы на дзесяць
бліжэй паклалі. Вельмі вас
прашу...

- На два гады, лічыце,
угаварылі. Кладу сюды...
Памятайце мае добраты.

- Буду памятаць.
- Бо вунь колькі ў нас гу-
мару! І сатыра ёсць. І усё
астатняе. Акрамя смеху і па-
перы. Ведаеце, якая на па-
перу цяпер галадуе.

- Колькі тон паперы вам
трэба? Я дастану.

- Ды не ў гэтым, тавары-
шы Перчык, справа. Што ж
гэта, мяркуючы, атрымаец-
ца, калі кожны аўтар разам
з рукапісам паперу нам
прывозіць будзь, і наогул,
мы працуем з перспектывай
і на перспектыву. Чакайце
свайго 2020 года.

- Далекавата. А я не ду-
жа малады...

- Вы ведаеце, у якім уз-
росце Сервантэс Сааведра
напісаў і выдаў свой ра-
ман...

- "...Хітрамудры Ідальга
Дон Кіхот Ламанскі"? Я та-
кога не напішу. І наўрад ці
дажыў.

- Больш аптымізму, Пер-
чык! Захоцеце ўбачыць сваю
кніжку, дацягцеце. А цяпер
нічым дапамагчы вам не ма-
гу. Ад рукапісаў, самі бачы-
це, паліцы лямцяцца. А га-
лоўнае - у гэтых шафах
аўтарытэт ляжыць на аўта-
рытэце. Адзін на аднаго
чысне... Да 2020 года і я
раз і хопіць, гэтых аўтарытэ-
таў. Яшчэ, можа, і застанец-
ца...

- Я не супраць класікаў,
Няхай выдаюцца. Усе яны, і
я - Перчык!

- Прозвішча ў вас са-
праўды дай Бог кожнаму.
Перчык! Але з'яўлены яшчэ.
Спейце да тэрміну, які мы
вызначылі. А там, уявіце,
першая кніжка, ганарар.
Віншаванні, запрашэнне нас
у рэстаран...

- Стары ўжо буду.

- Нічога, грошы і старым
трэба... Ды што гэта я тут з
вам! Валендаюся. Такім, як
вы, Перчыкам, мы ўмомант
тлумачым, што да чаго і на-
вошта.

- Расстумачце, калі лас-
ка. У мяне таксама ёсць го-
нар.

- Тады адкрываем ваш

рукапіс. На любой старон-
цы... Вось тут, напрыклад.
Чытаем: "Пятрок пагнаўся
за Арынай. Ён дагнаў яе на
мастку, прычыгнуў моцна да
сябе і горача пацалаваў..."
Аўтарытэтна цяпер вас пі-
таю, таварыш Перчык, - ну,
што так піша? Скажыце?

- Я...

- Ведаю, што вы. Але ў
вашым творы няма ні тамы,
ні думкі, ні павароту...

- А ён жа яе, калі дагнаў
на мастку, прыгарнуў да ся-
бе? Бег за ёй, бег, а тады -
цап заду... Значыць, быў
паварот. І на лужку павяр-
нуў.

- Хто тут рэдактар?!

- Вы.

- А вы хто такі?

- Перчык. Злібіны...

- Вось іменна. А таму
ваш рукапіс кладзем сюды.

У самы ніз шафы... Ад-
пусціце мае рукі, не пераш-
каджайце працаваць! Вось
так. Яшчэ да мяне пытанні
будуць?

- Вы самі калі-небудзь
смяецеся?

- У адзіным выпадку: калі
гляджу на гэтыя шафы, на-
поўненыя тонамі гумару. На
два дзесяткі гадоў хопіць
выдавецтва работы. А там
мне якая на пенсію.

- Дык што мне рабіць,
пярэйце...

- Калі кажаце праўду, ру-
койце ў якае-небудзь пры-
ватнае, недзяржаўнае выда-
вецтва. За месяц вашу
кніжку спякуць. Што хочаце
аддрукаваць.

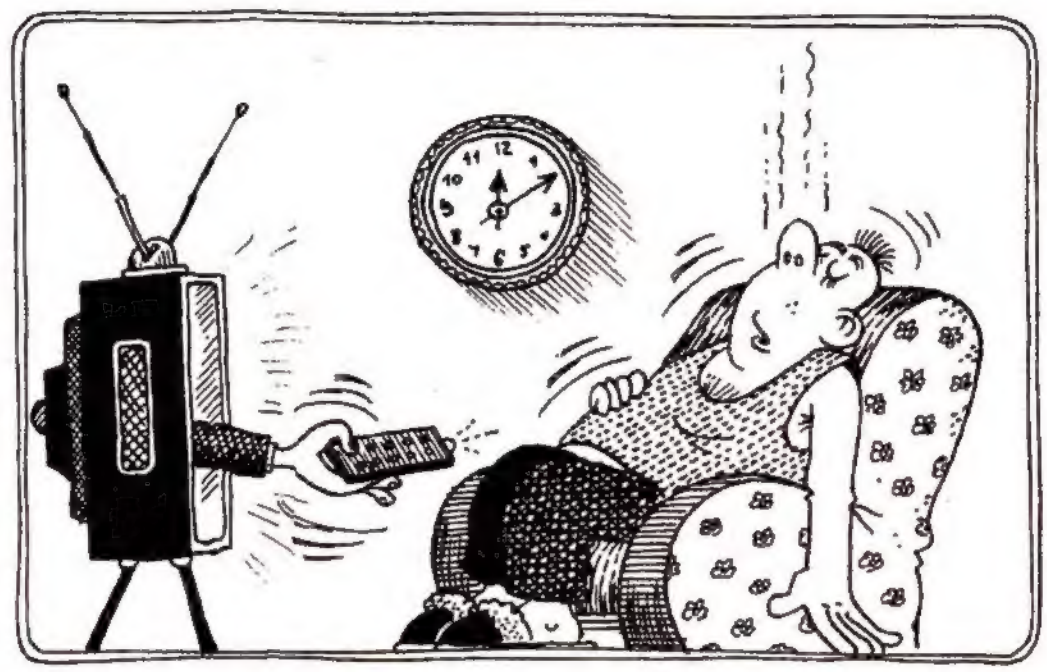
- За даляры?! А ў мяне іх
няма. Ды і гумар там будзе
не аўтарытэтны. У іх на пер-
шым плане грошы. Якое
там рэдагаванне, якая па-
вага да слоў!

- Вось іменна, таварыш
Перчык. З усяго гэтага не
рагатаць, а плакаць хоча-
цца. А вы - "памёр ад смеху",
"смешна напісана"...

І разлазаны ўшэнт рэ-
дактар пераклаў рукапіс
аўтара Перчыка ў другую
шафу, пад шыльду "2030
год".

Васіль аловак Алега Панава

Густ у мяне выключны...

(Гумарэска)

Арына Раманаўна, загадчыца аддзела,
жанчына перададзенага ўзросту, глядзя-
чы на маладзёных падначаленых, дала
разумець Анжэліцы, сабіва падкай на
моду з усяе канторскай маладзёжнай ту-
соўкі, што хоча займаць як сучасную ад-
мысловую прычоску, так і некалькі (ну, ня-
хай не ад Версачы) шыкоўных гарнітураў,
наважылася быць упораваным з моладдзю,
даказаць, што густу ў яе не бракуе...

Анжэліка праз знаёмы і паўзнаёмых
выйшла на майстрыц, якая згадзілася
зрабіць цуд на галаве Арыны Раманаўны, які
ураціць калыжанак.

Недзэ пасярод тыдня Анжэліка паве-
даміла:

- Сёння, пад вечар, нас чакае майстрыца.
У сектары прыватных домаўладальнікаў
адшукалі патрэбную хаціну. Майстрыца ад-
разу павяла кліентку ў кабінет.

Арына Раманаўна не паспела агледзець-
ца, як была ўсціджана ў крэсла. Майстрыца
кінула перад ёю зашмалцаваны стос ча-
лопісаў-каталогаў і прамовіла:

- Даражэнькая, выбірайце. Зраблю пры-
чоску - сябе не пазнаеце.

Арына Раманаўна не паспела тышчуць
пальцам у абраную мадэль, як ля яе вуха
залескалі нажніцы. Майстрыца шычыла-
ла доўга. Нарэшце сказала, што кліент га-
товы.

Назаўтра, хаця надвор'е было, як ка-
жуць, не лётным (снег з дажджом), Арына
Раманаўна пад парасонам фравала на пра-
цу.

Да пачатку працоўнага дня заставалася
колькі хвілін. Арына Раманаўна наўмысна
выйшла ў калідор, а пасля на лесвічную
платформу, дзе збіраюцца курьльшчыні і ку-
рыльшчыні: нібыта і ёй захацелася па-
паліць...

На яе прычоску - нуль увагі.
"Так старалася, - прамільгнула ў галаве,
- каб ураціць, даказаць, што не лыкам шы-
тая. Няўжо ніхто не падасць рэплікі-пахва-
лы?"

А яна ж чакала пахвалы.
І дакачалася.

Камп'ютэршыч Эдзік, хлопец здатны на
язык і нечаканы ў высновах, выдаў:

- О, Арына Раманаўна, ды вы так ама-
ладзіліся. Вам ідзе бокс. Ці не дзядзька Ва-
ся вас пастрыў?

Арына Раманаўна зрабіла выгляд, што
не чула слоў хлопца, моўкі накіравалася ў
свой кабінет.

"Не, - падумала пра сябе, - усё ж да-
жу гарнітурчыкам (яго заўтра прынясе ся-
броўка-модніца Анжэліка), што густ у мяне
выключны. Лопнеце ад зайздасці".

І даказала.

Праз два дні Арына Раманаўна паварон-
чалася перад курьльшчыкамі і курьльшчы-
цамі: глядзіце, які ў мяне адмысловы
гарнітур.

Ды зноў камп'ютэршыч Эдзік наўна,
бясстрасна, пры народзе, запытаў:

- І ў якім магазіне ўцэнены рэчэў вы ад-
халілі абноўку?

Адам ЛУСТА.

Казёл і сабака Моська

(Гумарэска)

У Маськова ёсць сусед
па прозвішчу Казлянок.
Ну, такі ўжо невысочы
чалавек! Ну, акурят я і
сам Маськоў - па мер-
каванню Казлянка. Ім
які ён Казлянок, - раз-
жаў Маськоў. - Калі б
хоць малады быў... А то
стары чорт. Казёл, ды
годзе!

Каб лішні раз па-
саліць суседу, Маськоў
купіў у суседняй вёсцы
рагатага чорта, які тым
назваваў яго, - казла.
Яму здавалася, што ка-
зёл нечым падобны да су-
седа, і штодзень прывя-
заў рагата-барадатага
страшыду на сваім ага-
родзе якаясць вонкаў. А Каз-
лянок назваў сваёга са-
баку ніяк інакш, як
Моська. Выйдзе наганяе

і кліча, на ўсю вуліцу чу-
ваць: "Моська, на!.. На,
на, каб ты выпруціўся,
сабака".

Дзе там дакладна!
Казёл з Моськам па-
дружыліся, што вадой не раз-
жаліся. Разляжыцца ра-
гаты ў бур'яне пад плотам,
сабака зашыпеца яму ў
поўсць - цёпла і ўтульна,
спакойна ім абодвум. Ну,
такія ідылія!

Казлянок ніяк не мог
змірыцца з гэтым. Ён
хапеў, каб Моська
ўдзень і ўначы брахаў
на суседа, не даваў спа-
кою яму і яго казлу.

Прыязваў, зачынаў
яго, але ўсякі раз саба-
ка ўхітраўся збегчы.
Неяк на падпітку Каз-
лянок пачаў вучыць
яго. Укленчыў побач на
карачкі і гаўкае ў бок

хаты Маськова: "Гаў,
гаў, Моська... Ну, бра-
шы, гаў, гаў-гаў!". Так
захапіўся, што аж пад-
вапіў, зямлю нагамі
гроб...

Казёл тым часам па-
дышоў з тылу ды і тыш-
нуў рагамі пад зад
дрэсчроўшчыку. Той так
і зыхіўся носам у зямлю.

"Ах, ты гад рагаты,
- ускіпеў Казлянок, - дык
ты яшчэ бадацца? Ну, я
табе зараз пакажу". Ён
ухапіўся, пабег у хату і
выскачыў са стрэльбай у
руках.

Прыцэліўся... І рап-
там убачыў на мушцы
прызлаў Моську, які ад-
важыўся перадаць
сябра. Казлянок апусціў
стрэльбу...

Васіль ФЕРАНЦ.

Цікаўным Гэты загадкавы свет геніяў і талентаў

Трапны адказ

Нехта ў байкапісца І.А.Крылова запытаў, чаму ён, валодаючы
выключным талентам, так мала піша.
- Я аддаю перавагу таму, - адказаў Іван Андрэевіч, - каб мяне
лепш папракалі за тое, што я мала пішу, чым дапісца да таго,
каб людзі запыталіся, навошта я пішу.

Нічога не зробіш

Аднойчы Вальтэр браў удзел у спрэчцы наконт музычных спек-
такляў. Гутарка зайшла аб нядобрых чынствах тэатра, на якія пішучы-
ца оперы.

Выслукаўшы нараканні сяброў, Вальтэр, уздыжнуўшы, сказаў:
- Нічога не зробіш! Здаўна ўжо так павалося: калі словы на-
столькі неразумныя, што іх сорамна гаварыць, дык іх спяваюць.

Для самых блізкіх сяброў

Неяк адна з гарачых прыхільніц французскага пісьменніка Жу-
ля Рэнара, жадаючы, відаць, дагадацца яму, сказала, што ў яго ня-
ма ніякіх надхалоў.

- Вы памыляецеся, мадам, - адказаў Рэнар. - Надхалоў у мя-
не ёсць, але я іх захоўваю для самых блізкіх сяброў...

Пісаць толькі добрыя вершы

Аднойчы малады паэт прачытаў Вальтэру свае творы.
- Малады чалавек, - сказаў філосаф, - такія вершы вы зможа-
це пісаць тады, калі будзеце славытым. А пакуль што вам трэба
пісаць толькі добрыя вершы.

Помста Гейнэ

Гейнэ, калі стаў вельмі папулярным, атрымаў некалькі ад аднаго са
сваіх шматлікіх прыхільнікаў даволі важнае дэлептавае пісьмо. Ся-
род цэлага стоса чыстых лістоў быў змяшчаны маленькі лісток,
на якім было напісана: "Адчуваю сябе добра. Твой..."

У хуткім часе ў адрас дабрадзейнага прыхільніка прыбыла цям-
кая скрыня, за перасылку і транспарціроўку якой давалася за-
платаць даволі значную суму грошай.

Шчасліва прыхільнік ускрыў, нарэшце, пасылку.
У скрыні ляжаў велізарны камень, а пад ім кароткая запіска:
"Пры атрыманні весткі аб тваім добрым самаадчуванні гэты ка-
мень зваліўся з майго сэрца. Твой Гейнэ".

Паспрабуй жаніцца...

Пісьменнік Салагуб, аўтар папулярнага ў мінулым стагоддзі ра-
мана "Тарантас", ішчыраваў са сваёй пляменніцай, дэўчыннай
рэдкай прыгажосці. Сустрэўшы яго, знаёмы чалавек невялікага ро-
зому ўсклікнуў:

- Скажы, калі ласка, як гэта магло здарыцца? Ты ніколі прыго-
жым не быў, а дачка - пісаная прыгажуня.

- Гэта здарыцца, - спакойна адказаў Салагуб. - Паспрабуй ты
жаніцца! Магчыма, у цябе будзе разумныя дзеці...

Сакрат і яго вучань

Калі Сакрат сядзеў у цямяні, яго наведваў малады вучань
Крыціяс. Убачыўшы асуджанага на пакарэнне філосафа, ён заплакаў.

- Чаго ж ты плачаш? - запытаўся Сакрат.
- Таму, што ты асуджаны без усялякай віны.

- Няўжо ты хочаш, каб я быў вінаваты? - адказаў з усмешкай
мудрэц.

Што зробіш!

Пасля доўгага расстання прыяцель сустрэўся з Байранам.
- Ой, што з табой, чаму ты так скуднеў? - трагічна ўскрыкнуў
ён, пацягнуўшы руку пацу.

- Што ж зробіш! - уздыжнуў Байран. - Я страціў 25 фунтаў, па-
зычыўшы іх чалавеку, у якога ніколі назад іх не атрымаў.

Старыя знаёмыя

Малады і не вельмі сціплы аўтар з пафасам чытаў сваю каме-
дыю. Марк Твен слухаў уважліва і кожны раз, калі малады драма-
тург дэкламаваў да якога-небудзь месца, якое здавалася аўтару
асобліва трапіным і смешным, Марк Твен моўкі знімаў каплюш і
ветліва кланяўся.

Калі яго запыталіся аб прычыне гэтага,